

Otto Wilhelm MASING

150 AASTAT SURMAST

15. märtsil k. a. sai 150 aastat kirja- ja keelemehe Otto Wilhelm Masingu surmast. Päris pika perioodi vältel oli tema elu ja tegevus seotud Virumaaga.

O. W. Masing sündis 8. novembril (28. X) 1763. a. Virumaa vahetus naabruses Lõunusuus. Seal pidas isa Kristjan köstri- ja koolmeistriamet. Õpingud viisid noore Otto Wilhelmi Narva ja seejärel Saksamaale, kus ta lõpetas 1786. a. Halle ülikooli. Samal sügisel tuli noor, 23-aastane teoloog Püssi mõisa rentniku Otto Magnus v. Tolli peresse kodukoolmeistriks. 1788. a. sai temast Lüganuse pastor.

O. W. Masingu elu ja tegevust, sealhulgas ka Lüganuse perioodi on uurinud meie nimekas prosaist ja tõlkija Leo Anvelt. Tema uurimistöö põhjal teame, et Masingu koostanud ja tänini säilinud kiriku aasta-aruanded 1788. ja 1789. aasta kohta erinevad teravalt pastorite šabloonsetest aruannetest, seda nii sisult kui ka sõnastuselt. Masing kurdab, et talupoegade elus on suurimatelks pahedeks varastamine ja alkoholism. Samal ajal saab ta aru, et talupoeg varastas vaid sedavõrd, kuivõrd see oli vajalik elus püsimiseks ja keha katmiseks. Ja varastati ikka peamiselt mõisatest, mitte taludest. Alkoholismi peapõhjuseks pidas Masing igasuguse mõistliku ajaviite puudumist ja viina kättesaadavust. Aruande järgi oli alkoholism Lüganuse kandis levinud eriti naiste seas. Veel annavad need aruanded pildi «piiritu» ebause püsimisest ja levikust Lüganusel.

Siit saidki alguse Masingu püüdlused ja ettevõtmised rahvakoolide rajamiseks. Lüganusel koostas noor Masing oma aabitsa «ABD ehk Luggemise-Ramat Lastele kes tahavad luggema õppida». Teatavasti oli see meie maal esimene aabits, mis sisaldas ka filmalikke jutukesti. Sissejuhatuses pöördub autor lastevanemate poole ja soovitab, et lapsi ei tohiks sundida lugema, kui nad parajasti mängivad. Ka ei tohiks neid liiga kaua järjest lugeda lasta, sest lapsed võivad siis tüdineda. Ja üldse, lugema õpetamisel peaksid vanemad lastesse mõistvalt suhtuma. «Arge riidelge nendega, vaid olge tassased ja härdad nende wasto, kui nemmad loewad.»

1795.—1815. a. oli O. W. Masing Viru-Nigulas pastor. Ehkki tema elu ja tegevus neil aastail on seni põhjalikumalt uurimata, teame, et see oli talle võrdlemisi raske aeg. Üks teise järel surid lapsed

(kaks pisipoega), naine, samuti isa ja ema, kes veetsid oma vanaduspäevi poja juures. Masingu isa oli teatavasti eestlane, ema aga saksa päritoluga.

Viru-Nigula perioodil jätkus Masingu süvenemine eesti keele uurimises. Peagi sai talle selgeks, et tema aabitsa keel ei ole veel küllalt hea. Nagu on kirjutatud Leo Anvelt, juhtis Masingu tähelepanu aabitsa keele puudustele teine Virumaa mees, Jõhvi pastor Peeter Koch. Koch soovitas noorel Masingul veel keelt uurida, panna tähele keele kohalikke erinevusi jne. ja alles siis kirjamehena esineda. Et Masing oma nõuandjat väga hindas, tegi ta vist tõepoolest tema näpunäidete järgi. Ta pidas mitu aastat vahet, enne kui taas midagi eestikeelset trükkki andis. Isegi oma esimese aabitsa jälle jäänud eksemplarid (300 tk.) põletas ta Viru-Nigula päevil ära.

1815. aastal lahkus O. W. Masing Viru-Nigulast ja jätkas pastoriametit Tartumaal Äksis. Nüüd sai Masingust juba laialt tuntud kirja- ja keelemees. Lisaks mitmele õpikule andis ta siin välja

populaarteadusliku töö «Pühapäeva Wahhe-luggemised» (Tartu 1818) ja neli aastakäiku «Marahwa Näddala-Lehte» (1821—1823 ja 1825). Oma ajalehes avaldas Masing jutukesti ja sõnumeid ka Lüganuse ja Viru-Nigula ainetel. Nii kirjutatas ta kaks jutukest Lüganuse kihelkonna Suur-Saka külla talupojast Madi Reinust. Suhteliselt palju ilmus sõnumeid Viru-Nigulast. Näiteks jutustati päris pikalt sealsest «prohvettist», kelleks oli 1821. aastal «taevaskäijana» esinenud Västa külla Kreet. Kadriina kandist saatis kaastööd sealne pastor, silmapaistev rahvaluulekoguja ja keeleanurija A. Fr. J. Knüpffer. Rakveres olid peamiseks kirjasaatjateks kreiskooli inspektor Fr. A. Grove ja õpetaja, hiljem kreisikohtu sekretär ja kreisi rentmeister C. G. Scheffler.

O. W. Masing oli väga produktiivne töömees. Lisaks eeltoodule toimetas ta «Marahwa Kalendrit», esines kirjutistega mitmes ajalehes, avaldas brošüüre keelekõnemustes, pidas aktiivset kirjavahetust mitmete tolle aja nimekate kultuuritegelastega, koostas eesti-saksa sõnaraamatut jne. Oma mitmekülse tegevusega kujunes ta eesti vanema kirjandusloo kõige silmapaistvamaks kujuks.

Otto Wilhelm Masingu töö katkestas surm 15. (3.) märtsil 1832. a.